

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 7, Sayı: 13, Mart 2020, s. 33-50, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 7, Issue 13, March 2020, pp. 33-50

Araştırma Makalesi/Research Article

FIRAT NEHRİNDE İŞLETİLEN İZOLİ VE HERDİ KAYIKLARI RÜSUMUNUN HANGİ BELEDİYEYE AİT OLDUĞU MESELESİ

*The Issue of Which Municipality Belongs to the Taxes on the Ships
Operated in the Euphrates River*

Ahmet GÜNDÜZ*

Geliş/Received: 09.04.2020

Kabul/Accepted: 05.05.2020

Öz

Osmanlı Devletinde ulaşım ve haberleşme hizmetleri kara, deniz ve nehir yollarıyla gerçekleştiriliyordu. Karayolları ile nehirlerin kesiştiği noktalarda ya köprüler yapılarak ya da kurulan iskelelerde işletilen gemiler vasıtası ile ulaşım sağlanıyordu.

Mamuretü'l-aziz vilayeti dâhilinde, Fırat nehri üzerinde işletilen birçok kayık sayesinde ulaşım sağlanmaktaydı. İstanbul'dan başlayarak Bağdat'a giden orta yol üzerinde bulunan Harput'un İzoli ve Herdi nahiyelerinde yer alan iskelelerde işletirilen kayıklar vasıtasıyla ulaşım aksamadan gerçekleştirilmekteydi.

Bu kayıklar aynı zamanda bağlı oldukları belediyeler için de önemli gelir kaynaklarıdır. İzoli ve Herdi kayıklarının vergileri (rüsüm) Tanzimat'tan itibaren 1890'lı yıllara kadar Malatya belediyesine ait olarak idare edilmiştir. Hâlbuki nehrin bir tarafı merkez vilayet idaresinde (Mamuretü'l-aziz) bulunduğundan bu gelirlerin yarısının da merkez vilayet belediyesinin idaresine bırakılması gerekmektedir. Bu maksatla Vilayet İdare Meclisi bir karar alarak bu durumun düzeltilmesi talebinde bulunmuştur.

Bu çalışmada Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı ŞD-1494-23 noda bulunan belgelerdeki veriler çerçevesinde İzoli ve Herdi kayıkları rüsümünün Malatya belediyesine mi yoksa vilayet merkez belediyesi Mamuretü'l-aziz'e mi ait olduğu konusu aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fırat nehri, İzoli, Herdi, Osmanlı, Kayık, Sefine.

* Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Gaziantep.
agunduz@gantep.edu.tr. Orcid:0000-0001-9559-1402

Abstract

In the Ottoman Empire, land, sea and river routes carried out transportation and communication services. At the crossroads of highways and rivers, transportation was provided either by making bridges or by ships operated on the piers established.

Transportation was provided through many boats operated on the Euphrates River within the Mamuretü'l-aziz province. The transportation was carried out without delay by the boats operated on the piers located in the isolation and Herdi districts of Harput on the middle road starting from Istanbul to Baghdad.

These boats are also important sources of income for the municipalities they are affiliated with. Taxes of İzoli and Herdi boats (rüsum) were managed by the municipality of Malatya from Tanzimat until the 1890s. However, since one side of the river was in the central province administration (Mamuretü'l-aziz), half of these revenues had to be left to the administration of the central province municipality. For this purpose, the Provincial Administration Council made a decision and requested the correction of this situation.

In this study, it will be tried to clarify whether the isolation of İzoli and Herdi boats belongs to Malatya municipality or the provincial central municipality Mamuretü'l-aziz within the framework of the data in the documents in the Ottoman Archive Department ŞD-1494-23.

Key Words: Euphrates river, İzoli, Herdi, Ottoman, Boat, Sefine.

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nda ulaşım ve yol şebekesi, Rumeli ve Anadolu yol şebekesi olmak üzere iki alt bölüm halinde incelenmektedir. Anadolu yol şebekesi; İstanbul'u Anadolu ve Anadolu üzerinden Kafkasya, İran, Irak, Suriye, Kutsal Topraklar ve Mısır'a bağlayan üç ana yoldan oluşmaktadır. Bu yollar ise *Sağ Kol Güzergâhı*, *Orta Kol Güzergâhı* ve *Sol Kol Güzergâhı*dır. Ayrıca, bu ana yol güzergâhları üzerinde yer alan yeterli sayıda ki tali yolla da diğer merkezlere ulaşım sağlanmaktadır.

Orta Kol Güzergâhı; İstanbul'da başlamakta ve Gebze, İzmit, Bolu, Tosya, Merzifon, Tokat, Sivas, Malatya, Harput, Diyarbakır, Nusaybin, Musul, Kerkük üzerinden Bağdat ve Basra'ya ulaşmakta idi. Ancak bu yol güzergâhı üzerinde yer alan nehirler ulaşımı önemli oranda güçleştirmekteydi. Bu güçlükler ise ya nehirler üzerinde köprüler kurularak veya bahse konu nehirler üzerinde işletilen kayıklar (sefine) sayesinde aşılmakta idi.

İstanbul'dan Basra'ya uzanan orta kol güzergâhı üzerinde yer alan Malatya ve Mamuretü'l-aziz şehirleri arasında bulunan Fırat nehri üzerinde herhangi bir köprü bulunmamaktadır. Bundan dolayı, ulaşım ve taşıma işleri

işletilen kayıklar sayesinde sağlanmakta idi. Esasında, Mamuretü'l-aziz vilayeti dâhilinde yer alan Fırat ve Murat nehirlerinin farklı kısımlarında muhtelif kayıklar işletilmekte ve bunlar sayesinde ulaşım ve taşıma işleri önemli ölçüde kolaylaştırılmaktaydı. Salnamelerdeki verilere göre Mamuretü'l-aziz vilayeti dâhilinde işletilen kayıklar (sefine) ve mevkileri şu şekildedir¹.

1-Palu'nun Havik (Yolüstü) ve Uzun Oba (Uzunova) adlı mahallerindeki geçitlerde birer sefine işletilmektedir. Bunların işletmesi Mamuretü'l-aziz belediyesine aittir.

2-Pertek önlerinde (pişgahında) işletilen sefine ile Dersim vilayetinde bulunan Çarsancak (Peri, Akpazar) kazasına geçilmektedir. Çarsancak kazasının 1883'te (H.1301) Dersim'den ayrılması ile bu kayığın idaresi Mamuretü'l-aziz vilayeti geçmiştir.

3-Harput'a 6 saat mesafedeki Aşvan adlı mahalde işletilen sefine ile Elaziz'den Çemişgezek kazasına yolculuk yapılmaktadır.

4-Keban Madeni önlerinde bulunan ve Keban belediyesi tarafından işletilen sefine ile Arapkir, Arguvan, Eğin ve Sivas istikametindeki ulaşım sağlanmaktadır.

5-Harput'a on saat mesafede bulunan Şeyh Hasan sefinesi. Mamuretü'l-aziz belediyesi tarafından işletilmekte olup, Sivas ve Samsun ulaşımını kolaylaştırmaktadır.

6-Herdi ve İzoli sefineleri. Malatya ve sair mahallere ulaşımı sağlar.

7-Merkez vilayete 10 saat mesafede bulunan Ayos sefinesi de Mamuretü'l-aziz belediyesi tarafından işletilmektedir. Bu sefine ile Şiro ve Gerger taraflarına yolculuk yapılmaktadır. Ayrıca, Fırat üzerinde geliş-gidiş sağlayan ve Eğin'e iki saat mesafede olan Tame sefinesiyle de Tame, Hodi vb. köyler ile Çemişgezek'e geçilmektedir. Ayrıca, Eğin'e altı saat mesafede bulunan Sancak ve Ağın nahiyesine tabi Pağnik köyü önünde çalışan sefineler ile de Çemişgezek'e seyahat edilmektedir.

Kayıkların İşletilme Sistemi

Fırat ve Murat nehirleri üzerinde köprü bulunmadığından dolayı gidiş-gelişler farklı noktalarda işletilen kayıklar vasıtasıyla sağlanmaktaydı. Pertek, Aşvan, İzoli, Herdi ve Şeyh Hasan kayıkları bu iş için kullanılmaktadır.

Pertek, Aşvan, İzoli ve Herdi kayıklarının vergileri (rüşum) Malatya ve

¹ H. 1301 Tarihli Mamuretü'l-aziz Vilayet Salnamesi (=MAVS), s. 116; H. 1305 MAVS, s. 83; H. 1307 MAVS, s. 94; H. 1310 MAVS, s. 98; H. 1312 MAVS, s. 241.

Dersim sancakları belediyelerince alınmaktaydı. Kayıklar mukataa sistemi ile işletilmekte ve belli bir meblağ belirlenerek ihaleye çıkılmaktadır. İhaleyi alan mültezimler, ihale bedelini ilgili kuruma yatırır ve kayıkların rûsumunu kendileri alırdı.

İzoli ve Herdi kayıklarının (sefine) işletilme hakkı Tanzimat'tan önceki dönemlerde ve Tanzimat'ın ilanından sonra Malatya ahalisinden olan mültezimlerin tasarrufunda bulunmaktaydı. Bilinen ilk mültezim Karaca Bey adlı bir şahıstır. Ancak, Tanzimat'ın ilanından sonra bu kayıklar bir süre hazine tarafından idare edilmiştir. Fakat daha sonra belediye daireleri kurulunca, bayındırlık işlerine katkı sağlayıp şehrin gelişmesini sağlamak düşüncesi ile Malatya belediyesine devredilmiştir².

Kayıklar Rûsumu Meselenin Ortaya Çıkışı ve İki İdare Arasındaki Mücadele

İzoli ve Herdi kayıkları rûsumunun mukataa usulü ile Malatya belediyesi tarafından idare edilmesi 1890'lı yıllara kadar devam etmiştir. Ancak, Mamuretü'l-aziz Birinci Belediye Dairesi'nden 1889 yılı sonlarına doğru Vilayet İdare Meclisi'ne bir müzakere yazılmıştır. Müzakerede; *Pertek*, *Aşvan*, *İzoli* ve *Herdi* sefineleri rûsumunun şimdiye kadar Malatya ve Dersim sancakları belediye dairelerine ait olarak idare edilmekte olduğu, hâlbuki nehrin bir tarafının merkez vilayet (Mamuretü'l-aziz) idaresinde bulunmasından dolayı gelirlerin de yarı yarıya alınması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak vaktiyle bu hususlara dikkat edilmediği ve bahsi geçen kayıklar varidatının tamamen oralara tahsis edildiği, bunun ise geçerli bir kural olamayacağından dolayı Mart 1890 tarihinden itibaren yarı yarıya idaresi hususunda gereğinin yapılması talebinde bulunulmuştur³.

Bu talep üzerine Mamuretü'l-aziz valisi Ali bin Yusuf 15/12/1889 tarihinde bir emirname çıkartarak; Pertek'te bir köprü inşa edilmeye çalışıldığı için Pertek sefinesi (kayık) rûsumunun mevcut haliyle devam etmesini, buna mukabil *Aşvan*, *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rûsumundan merkez belediyesinin de istihkakı olduğunu, daha önceleri Mamuretü'l-aziz'e bağlı olmadıkları için rûsumun Malatya ve Çemişgezek idarelerince alındığını, hâlbuki bu yerlerin artık merkez idaresi altında olduğunu, dolayısıyla rûsumun da yarı yarıya idaresi gerektiğini ve 1890 yılı Mart ayından itibaren bu şekilde idare edilmesini emretmiştir. Ayrıca, 1 Mart 1890 tarihinde Vilayet'ten gönderilen bir telgrafname ile de; bahsedilen kayıkların müzayedesinin yapılarak zama-

² ŞD_01494_00023_006.

³ ŞD_01494_00023_006.

nında bildirilmesi istenmiştir⁴.

Mamuretü'l-aziz Birinci Belediye Dairesi'nin *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumunun yarı yarıya bölüşülmesi hakkındaki talebi ve vali Ali bin Yusuf'un bu konudaki emirnamesi, merkez vilayet ile Malatya sancağı arasında 1890 yılında başlayarak 1909 yılına kadar yaklaşık 30 yıl sürecek olan *kayıklar rüsumu* meselesinin başlamasına yol açmıştır. Bu süreçte Malatya Sancağın idarecileri her defasında bir gerekçe göstererek, bu gelirlerin Malatya şehrine ait olduğunu, dolayısıyla elde edilen gelirin yarısının vilayete verilmesi durumunda şehrin imar ve kalkınmasının duracağını vurgulamışlardır. Buna mukabil, Mamuretü'l-aziz Vilayet idaresi de, *İzoli* ve *Herdi* nahiyelerinin merkeze bağlı olması hasebiyle toplanan vergilerin yalnızca Malatya sancağına gelir kaydedilmesinin hakkaniyete uymayacağını ve eşit bir şekilde paylaşılması gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir. Bu 30 yıllık yazışma sürecinde bir netice elde edilememesi üzerine konu Şura-yı Devlet'e intikal ettirilerek buradan bir çözüm yolu elde edilmeye çalışılmıştır.

Mamuretü'l-aziz valisi Ali bin Yusuf'un 15/12/1889 tarihli emirnamesi üzerine, Malatya Liva İdare Meclisi'nden konu ile ilgili 05/02/1890 tarihli cevabi bir mazbata düzenlenmiştir. Mazbatada; *İzoli* ve *Herdi* sefineleri rüsumunun Tanzimat öncesinde ve sonrasında Malatya idaresinde olduğu, varidatından şimdiye kadar kimseye bir şey verilmediği, esasında bu gelirlerin Malatya ahalisinden Karaca Bey ve sairenin mukataası olduğu, Tanzimat'tan sonra bir ara hazine tarafından idare edildiği, fakat 1877 tarihinden itibaren hazineden ayrılarak belediye varidatına ilhak edildiği açıklanmıştır. Ayrıca, mukataa bedelinin eskiden olduğu gibi sahiplerine vermeye devam ettiği, 1889 tarihinden itibaren de varidatın yarısının bir irade ile hazineye iade edildiği, *kantar resminin* ise Babü's-Saade vakfına ait olduğu vurgulanmıştır. Hal böyle iken, mevcut gelirin yarısının merkez vilayete alınmak istenmesinin Malatya gibi büyük bir belediyenin yok edilmesi (ilga) manasına geleceğini, bunun ise eşitlik ve adalete aykırı olduğu, uzun zamandan beri bu kayıkların tasarruf hakkının Malatya'ya ait olduğu, dolayısıyla merkez vilayetin buna müdahale etmeye asla hak ve salahiyet olmadığı belirtilmiştir⁵.

Malatya Liva İdare Meclisi'nin *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumunun kendi hakları olduğu ve bu gelirlerin yarısı merkez vilayet tarafından alındığı takdirde Malatya belediyesi gelirlerinin büyük oranda azalacağı yönündeki itirazı Vilayet makamında ele alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme

⁴ ŞD_01494_00023_006.

⁵ ŞD_01494_00023_006; ŞD_01494_00023_011.

neticesinde alınan karar Mamuretü'l-aziz valisi Gani Bey tarafından 12/02/1890 tarihli bir emirname ile duyurulmuştur. Buna göre; mademki kayıklar (sefine) bedelinden mukataa bedeli verilmekte ve rüsumun yarısının alınması durumunda Malatya belediyesi gelirlerinin sekteye uğrayacağı ortaya çıkmıştır, bundan dolayı bu iki sefinenin idaresi eskiden olduğu gibi Malatya belediyesine bırakılmıştır⁶. Vali Gani Bey'in bu emirnamesi ile konu gündemden kalkmış ve 1904 yılına kadar da bir daha gündeme gelmemiştir.

Ancak, *İzoli* ve *Herdi* kayıkları varidatının yarı yarıya ve müştereken ihalelerinin yapılması, elde edilen gelirin Pertek köprüsü inşaatı için sarf edilmesi, dolayısıyla bir parasının dahi harcanmayarak merkez ziraat bankasına yatırılması yönünde 21/01/1904 tarihinde Mamuretü'l-aziz vilayetinde bir karar çıkartılması üzerine *kayıklar rüsumu* tekrar iki kent arasında çekişme konusu olmuştur⁷. Nitekim vilayetten gönderilen bu tahrirat üzerine Malatya Mutasarrıflığından 09/02/1904 tarihinde cevap yazılarak; *İzoli* ve *Herdi* iskelelerinde işlettilmekte olan kayıkların rüsumunun daha önce Malatya belediyesine devredildiği bildirilmiş ve bahsedilen kayıklar varidatının dışında belediyenin başka da değerli bir gelirinin olmadığı bildirilmiştir. Bunun da yarısı merkeze vilayete alınacak olursa, geriye kalan gelirin Malatya kasabasının memur maaşlarına dahi yetmeyeceği, bundan dolayı bahsedilen rüsumun eskiden olduğu gibi Malatya belediye dairesine terki hususunda müsaade istenmiştir⁸.

Mutasarrıflığın bu talebine bir cevap verilip verilmediğine dair herhangi bir kayıt tespit edilememiştir. Ancak, Vilayet makamından gönderilen 14/01/1905 tarihli bir telgrafnamede, gelecek yıl (1906) için *İzoli* ve *Herdi* kayıklarının usulüne göre müzayedeye konulması ve müzayedenin tamamlanmasından sonra mültezimlerden alınacak borç senetlerinin Merkez Ziraat Bankasına yatırılması ve bu meblağın köprü ve sanayi mektebi inşaatlarına karşılık olduğu emr edilmiştir⁹.

Vilayet makamından gönderilen bu telgrafta Malatya Mutasarrıflığından 10/02/1905 tarihinde cevap yazılarak; *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumunun eskisi gibi Malatya belediyesine terkine müsaade buyurulması istirham edildiği halde bu rüsumun bayındırlık eserlerine sarfinin kararlaştırılmış olduğu, bundan dolayı bahsedilen rüsumdan 1 akçenin bile harcanmayarak mültezimlerden alınan senetlerin Mamuretü'l-aziz Ziraat Bankası'na gönderildiği belirtilmiştir. Varidatın bakiyesinin ise Malatya gibi geniş ve büyük

⁶ ŞD_01494_00023_006.

⁷ ŞD_01494_00023_009.

⁸ ŞD_01494_00023_009.

⁹ ŞD_01494_00023_011.

bir kasabasının temizlik ve aydınlatma ihtiyaçları şöyle dursun memur ve hademe maaşları ile sair masraflarını karşılamadığı açıklanmıştır. Ayrıca, belediye adına yeni inşa edilmiş olan hamamın inşaat masrafları olarak birçok borcunun olduğu, bu durumun belediye dairesi üzerinde önemli bir baskı meydana getirmekte olduğu vurgulanmıştır. İlaveten, Yeni Hamam Caddesinden başlayarak kasabanın sonuna kadar olan bölgede Loğma lağımu denilen ve temiz olmayan suyun üstünün kapatılması konusunda tabipler tarafından birçok raporlar düzenlendiği, ancak bu yüklü masrafları Malatya Belediyesinin karşılamaya mali imkânı bulunmadığı açıklanmıştır. Her türlü bayındırlık ve gelişmeye müsait olan Malatya belediyesinin can damarı mesabesinde olan ve ihale bedeli 48.000 guruştan ibaret bulunan kayıklar rüsumunun yarısının vilayet belediyesince idare edilmesi halinde, başka suretle gelir tedarik etmek mümkün olmadığından, belediyeden beklenen gelişme ümidi yok olacaktır. Bundan dolayı *İzoli* ve *Herdi* sefineleri rüsumunun eskiden olduğu tamamen gibi Malatya belediyesine terk edilmesi talep edilmiştir¹⁰.

Bu talepten yaklaşık iki ay sonra 19 Nisan 1905 tarihinde Mamuretü'l-aziz Vilayetine yazılan bir mazbatada; şayet Vilayet İdare Meclisi *İzoli* ve *Herdi* sefineleri rüsumunun tamamen Malatya'ya terki yönünde bir karar almazsa, Malatya belediyesinin haklarının zayı olmaması için sefineler rüsumatı hakkında hadisenin Şura-yı Devlet Riyasetine takdim edileceği arz olunmuştur¹¹. Bu mazbataya olumlu veya olumsuz bir cevap yazılmamıştır. Ancak Mamuretü'l-aziz Vilayetinden gönderilen 12/10/1905 tarihli emirname ile Pertek köprüsü inşaatına karşılık tutulan kayıklar rüsumunun ve mültezimlerden banka adına alınacak senetlerin taksitlerinin banka şubesine gönderilmesi irade buyurulmuştur¹².

Bu arada, Malatya Mutasarrıflığından Mamuretü'l-aziz Vilayetine 07 Kasım 1905 tarihinde yeni bir mazbata gönderilmiştir. Bu mazbatada; Malatya belediyesinin 1905 senesi bütçe varidatının 100.000 guruş ve masraflarının 87.000 kûsur guruş olduğu, bakiye kalan 12.000 kûsur guruşun Pertek köprüsü inşaatına karşılık olarak banka şubesine gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak daha önce de arz ve istirham edildiği üzere belediye adına yeni inşa edilmiş olan hamamın inşaat masraflarından henüz birçok borcunun bulunduğu, adı geçen kayıklar rüsumu 1905 senesinde tamamen banka şubesine teslim edilerek 1 parasının bile belediyeye alınmadığı halde 1905 senesi bütçesinde varidat gösterildiği beyan edilmiştir. Liva belediyesinin ihtiyaçlarını kolaylaştırmak ve bir de Malatya ka-

¹⁰ ŞD_01494_00023_011.

¹¹ ŞD_01494_00023_022.

¹² ŞD_01494_00023_011.

sabasının Yeni Hamam Caddesinde kasabanın sonuna kadar olan bölgede akan ve Lağım ayağı denilen küçük nehrin üzerinin kapatılması için yapılacak sarfiyata tahsis edilmek üzere bahsedilen meblağın belediyeye terkine müsaade buyurulduğu takdirde güzel eserlerin ve bayındırlık hizmetlerinin artacağına şüphesiz olduğu vurgulanmıştır. Bunun için, bahsedilen kayıklar rüsumunun vilayet-i celilelerine (Mamuretü'l-aziz) alınmasından sarf-ı nazar edilmesi hususuna müsaade buyurulması arz ve istirham olunmuştur¹³.

Ancak, Mamuretü'l-aziz valiliğinden yazılan 12 Aralık 1905 tarihli tezkere, bütün kayıklar gelirinin Pertek köprüsü inşaatına karşılık tutulduğu, gelecek seneden itibaren (1906) köprü inşaatına başlanması kararlaştırıldığı için bunun mümkün olmadığı belirtilmiştir¹⁴.

Vilayetten yazılan bütün bu olumsuz cevaplara rağmen Malatya Mutasarrıflığı taleplerinde ısrar etmeye devam etmiştir. Nitekim Mutasarrıflıktan Mamuretü'l-aziz Vilayetine gönderilen 18 Eylül 1906 tarihli bir mazbatada; Malatya livası merkezinin vilayetin dörtte üçlük kısmını oluşturduğu, ma'muriyet ve terakkiyatına müteallik kaynaklar olan kayıkların (sefine) merkez belediyesine tahsisinin caiz bulunmadığı, ileride Pertek köprüsü inşaatına başlandığı takdirde yardımda bulunmak şartıyla sefineler rüsumunun eskiden olduğu gibi Malatya belediyesine terki arz ve istirham edilmiştir¹⁵. Fakat bu talebe de herhangi bir cevap verilmemiştir. Esasında, Mamuretü'l-aziz Vilayeti ile Malatya Mutasarrıflığı arasında Eylül 1906 tarihinden 12 Kasım 1907 tarihine kadar başka bir yazışma tespit edilmemiştir. Ancak bahsedilen tarihte Mamuretü'l-aziz Vilayetinden bir tezkere yazılmış ve inşası düşünülen Pertek ve sair mahallerdeki köprülere sarf edilmek üzere sefineler rüsumundan sülüsünün (1/3) mahalli belediyelere, sülüsünün (2/3) da bahsedilen inşaatlara karşılık tutulduğu irade buyurulmuştur¹⁶. Böylece Malatya Mutasarrıflığının talebi bir kez daha reddedilmiş ve uygun görülmemiştir.

Buna rağmen Malatya Mutasarrıflığı, farklı gerekçeler göstererek talebinde ısrarcı olmuştur. Nitekim 21 Mart 1908 tarihinde Mutasarrıflıktan Mamuretü'l-aziz vilayetine bir talep mazbatasına daha gönderilmiştir. Mazbatada; Malatya'da padişah adına izafetle 18 sene önce (1890) inşasına başlanan *Hamidiye Cami-i şerifinin* tamamlanma aşamasına geldiği, ancak henüz kubbelerin üzerine kurşun kaplanmadığı ve sıvasının da tamamlanamadığı,

¹³ ŞD_01494_00023_013.

¹⁴ ŞD_01494_00023_014.

¹⁵ ŞD_01494_00023_022.

¹⁶ ŞD_01494_00023_017.

kubbeler kurşunla kaplatılmadığı takdirde kar ve yağmurun etkisiyle harap olacağı, dolayısıyla yapılan bütün masrafların ve harcanan emeklerin heba ve heder olacağı açıklanmıştır. Gerekli olan kurşunun alınması için 60.000 guruşa ihtiyaç bulunduğu, bunun temini için 6 ay önce başlatılan çalışmalarda halktan 600 lirayı aşkın nakdi yardım toplandığı, fakat daha fazla yardım toplanamayacağının anlaşıldığı ve bu meblağın bu sene tedarikinin imkânsız olduğunun görüldüğü belirtilmiştir. Bu durumda uzun zamandan beri inşası devam eden ve 12000 lira civarında para harcanan yapının yarım kalacağı, harcanan bütün emeklerin boşa gideceği vurgulanmıştır. Bu izahattan sonra, inşaat komisyonu ve meclis olarak; Pertek köprüsü inşaatı henüz başlatılamadığı için, Malatya belediyesine yardım maksadıyla vilayet belediyesince belli süreliğine alınan *İzoli* ve *Herdi* sefinelerinin gelirlerinin bir senelik varidatının camii şerife tahsis ve sarfına müsaade buyurulması talep edilmiştir¹⁷.

Bu talebi üzerine Mamuretü'l-aziz valiliğinden Vilayet İdare Meclisi'ne 28 Mart 1908 tarihinde bir tezkere yazılarak, yapılması tasarlanan köprülerin inşaat masraflarına karşılık tutulan *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumunun kaç guruşdan ibaret olduğunun Malatya Mutasarrıflığından öğrenilmesi istenmiştir¹⁸. Durum Malatya Mutasarrıflığına bildirilmiş ve mutasarrıflıktan Mamuretü'l-aziz Vilayetine yazılan 05 Mayıs 1908 tarihli mazbatada; *İzoli* ve *Herdi* sefinelerinin 1908 yılı ihale bedelinin üçte iki (2/3) karşılığının 65.000 kûsur guruştan olduğu ve yüklü bir masrafla inşa edilen Hamidiye Camii şerifinin eksik kalmaması için bahsedilen meblağın cami-i şerifin üzerine kurşun kaplatılmasına müsaade edilmesi rica edilmiştir¹⁹.

Verilen bu bilgi üzerine, Mamuretü'l-aziz valiliğinden Vilayet İdare Meclisi'ne 09 Mayıs 1908 tarihinde bir tezkere yazılarak; bahsi geçen camiin tamamlanması için *Herdi* ve *İzoli* sefineleri varidatından 1908 yılı ihale bedelinin sülûsanının (2/3) 65.000 kûsur guruşdan ibaret olduğunun anlaşıldığı, bahsedilen gelirlerden 1907 senesi varidatı nispetinde camii şerif için sarf edilmesi, yarısının ise köprüler inşaatı için tutulması tensip edildiğinden ona göre işlem yapılması istenmiştir²⁰. Valiliğin bu kararı Malatya Mutasarrıflığına 27 Mayıs 1908 tarihli tahrirat ile bildirilmiştir.

Bu arada, Mamuretü'l-aziz Vilayetinden Malatya Mutasarrıflığına 22 Kasım 1908 tarihli bir telgrafname gönderildiğini, mutasarrıflığın 30 Kasım 1908 tarihli cevabi yazısından öğrenmekteyiz. Telgrafnamenin içeriği hakkında bilgi sahibi olamıyoruz. Ancak, mutasarrıflığın cevabi yazısında şu

¹⁷ ŞD_01494_00023_015.

¹⁸ ŞD_01494_00023_016.

¹⁹ ŞD_01494_00023_017.

²⁰ ŞD_01494_00023_018.

hususlara dikkat çekilmiştir: Malatya’da inşa edilmekte olan Hamidiye Camii için yapılan masraflar tekrar özetlendikten sonra, eksiklerin giderilmesi için 65.000 guruşa ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Bu maksatla *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumunun bu masraflara karşılık tutulması için mutasarrıflıktan yazılan mazbataya Vilayet İdare Meclisi’nin 27 Mayıs 1908 tarihli tahrirâtı ile cevap verdiği belirtilmiştir. Buna göre Cami’nin inşaat masrafları için sefinelerin 1907 senesi varidatının sülûsanı (2/3) oranında 1908 yılı varidatının da cami-i şerif için sarf edilmesi, fazlasının ise mevkuf-ı sandık tutulmasının emr ve işar buyurulduğu açıklanmıştır. Kayıkların 1907 senesi varidatının 67.200 guruş olduğu, bunun sülûsanı (2/3) olan 44.800 guruşun cami-i şerif için sipariş edilen kurşun bedeline karşılık tutulduğu, 3300 guruşun da *İzoli* iskelesinde inşa edilmekte olan sefine bedeli olarak Keban kaimakamlığına gönderildiği belirtilmiştir²¹.

Bu açıklamalardan sonra, *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumunun yarı yarıya vilayet ve liva belediyelerince idare edilmesi konusu hakkında daha önce yapılan bütün yazışmalar kısaca özetlenmiştir. Bahsedilen kayıklar rüsumunun yarı bedelinin Pertek Köprüsü için, diğer yarısının ise Malatya belediyesinin ihtiyaçlarına verilmesi yönündeki uygulamadan vaz geçilmesi ve tamamının eskiden olduğu gibi Malatya belediyesine terk ve tahsisinin lüzumu üzerinde durularak 19 Nisan 1905 ve 18 Eylül 1906 tarihli mazbatalara atıfta bulunulmuştur. Malatya belediyesinin eskiden beri malı ve istikbali olan sefineler rüsumunun başka bir mahallin belediyesine terk ve tahsisi hususunda Vilayet İdare Meclisinin ısrar etmesi ve kayıklar rüsumunun merkez vilayet belediyesine mal edilmesi hakkındaki görüşünde ısrar etmesi, Malatya belediyesinin hukukunu ihlal eder. Pertek köprüsünün inşaat masrafları Nafia Nezaret-i Celilesine ait iken bu gerekçeyle liva dâhilindeki belediyeler varidatının celb ile merkez vilayet belediyesi tarafından bahsedilen varidatın hukuka aykırı olarak, bir takım olağanüstü masraflara tahsis edilmesi uygun görülmemiştir. Esasen Pertek Köprüsünün inşaatına da başlanmamıştır. Malatya kasabasının muhtaç olduğu gelişme ve imarının, kısmen de olsa sağlanması için, adı geçen kayıklar rüsumunun alınması hakkındaki merkez vilayet belediyesinin Vilayet İdare Meclisi tarafından alınan kararın feshedilerek eskiden olduğu gibi Malatya belediyesine terk ve tahsisi ve şimdiye kadar alınmış olan paranın da Malatya belediyesine iadesi talep edilmiştir²².

Malatya Mutasarrıflığının bu sert ve emrivaki üsluplu talebine Mamuretü’l-aziz Valisi Ali Nusret imzasıyla 09 Ocak 1909 tarihli bir tezkere

²¹ ŞD_01494_00023_022.

²² ŞD_01494_00023_022.

ile cevap verilmiştir. Tezkerede, sefinelerin idaresi hakkında yapılan bütün yazışmaların tetkik edildiği, daha önceleri Malatya'ya bağlı olan *İzoli* ve *Herdi* nahiyelerinin merkez vilayete bağlandığı, ayrıca merkez belediyesi tarafından idare edilen *Şeyh Hasan* iskelesinin de bir tarafının merkez diğer tarafının Malatya hududu dâhilinde bulunmasından dolayı gerek Malatya livası gerekse merkez vilayet ve mülhakatı belediyelerine ait sefineler varidatının hudut itibarıyla yarı yarıya idaresine karar verilmiş olduğu, bahsedilen sefineler hakkında alınmış olan en son kararın Malatya belediyesine ait olan sefineler varidatının merkez vilayete alınması maksadını taşımadığı, her iki tarafın da bayındırlığının temini maksadıyla alındığından dolayı değiştirilmesinin uygun bulunmadığı ve Vilayet İdare Meclisi'nde eskiden olduğu gibi yarı yarıya idaresi şeklinde karar alındığı ifade edilmiştir. Tezkerenin devamında, artık bu meseleye son verilip merkez belediyesine ait hissenin gönderilmesi ve bir itiraz olur ise istinaf davasına konu olacağı, vilayetin kararının ertelenmesine kimsenin hakkı olamayacağından dolayı ona göre gerekenin yapılması kesin karar olarak bildirilmiştir²³.

Vali Ali Nusret'in, alınan kararın kesin olduğuna ve değiştirilmesinin mümkün olmadığına dair tezkeresine rağmen Malatya sancağı idarecileri taleplerinden ısrar etmeye devam etmişlerdir. Zira 25 Mayıs 909 tarihinde Malatya Belediyesi'nden Vilayete aynı talepleri ihtiva eden yeni bir maruzat gönderilmiştir. Maruzatta; bayındırlık ve gelişme noktasında memlekete hizmet maksadında olan belediyenin esas varidatının 138.000 gurus civarında olduğu, böyle cüzi bir gelirle memlekete hizmet etmenin pek zor olduğu, bu gelirlerin ise 58.500 gurusluk miktarının kayıklardan elde edildiği belirtilmişti. Kayıklar varidatının ileride inşa olunacak köprüler masraflarına karşılık olmak üzere Ziraat Bank şubesine tesliminin tebliğ edildiği, Vilayet Umumi Meclisinin bu kararına göre varidattan 58.000 gurus çıkarıldığında geriye 79.000 kûsur gurus kaldığı, bu miktarla da memleketin bayındırlığı bir yana maaş ve diğer zaruri masrafların bile karşılanamayacağı açıklanmıştır. Bu durumun ise bir takım dedikodulara ve şikâyeteye yol açacağı, esasen bu gibi köprüler inşaatının Nafia Nezaretine ait olduğu, vilayet dâhilindeki nehirler üzerinde işleyen sefineler rüsumuyla yüklü masrafa ihtiyaç duyulan inşaatın tamamlanmasının imkânsız olduğu vurgulanmıştır. Bu izahattan sonra, belediyenin daha iyi hizmet yapabilmesi için geçici de olsa köprü inşaat masraflarına ayrılan sefineler rüsumatının eskiden olduğu gibi belediye bütçesine dâhil edilerek harcanmasına izin verilmesi memleketin bayındırlığı adına istirham edilmiştir²⁴.

Malatya belediyesinin bu maruzatından bir gün sonra, Mamuretü'l-aziz

²³ ŞD_01494_00023_023.

²⁴ ŞD_01494_00023_027.

belediye reisi ve 10 azanın imzasıyla 26 Mayıs 1909 tarihinde Vilayete bir mazbata ve Meclis-i Mebusan Riyaseti'ne bir maruzat yazılmıştır. Vilayete yazılan mazbatada; merkez vilayetle Malatya sancaklarının hudutlarını ayıran Fırat nehri üzerinde işletilmekte olan kayıklar iskelelerinin *İzoli*, *Herdi* ve *Şeyh Hasan* köylerinde bulunduğu, bu hat boyunca kayıklar rüsumunun da eskiden olduğu gibi iki taraf belediyelerince tahsil edildiği, ancak Malatya belediyesinin 1908 senesinde *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumunun kendilerine ait olduğunu beyan ederek Vilayet belediyesine ait yarım hisse taksitten 1907 senesinden 44.00 ve 1908 senesinden de 38.000 kûsur guruş olmak üzere toplamda 44.000 guruşluk meblağı zorla zapt etmek gibi bir muameleye cüret edip göndermediği açıklanmıştır. Ayrıca, içinde bulunulan 1909 senesi kayıklar rüsumunun da kendilerine ait tutulması için müracaattan bir an geri kalmadıkları, hâlbuki vaktiyle şuna buna terk edilen bu gibi mukataaların Sultan Mecid'in saltanatında bir irade-i seniyye ile kaldırıldığı belirtilmiştir. Kayıklar rüsumunun 1909 yılı için müzayedesini yapılmışsa da meselenin kesin bir neticeye ulaştırılamadığı, bunun da ileride dedikoduya sebep olacağının aşikâr olduğu, buna meydan vermemek ve Mamuretü'l-aziz belediyesinin hakkını muhafaza etmek için icap eden emrin inayet buyurulması rica edilmiştir²⁵.

Meclis-i Mebusan Riyaseti'ne yazılan maruzatta ise; Mamuretü'l-aziz vilayeti merkez sancağıyla Malatya sancağının hudutlarını ayıran Fırat Nehri üzerinde işletilmekte olan kayıklar iskelelerinin vilayete bağlı olan *İzoli*, *Herdi* ve *Şeyh Hasan* karyelerinde bulunduğu, elde edilen rüsumatın iki belediyece yarı yarıya toplandığı ve 1908 senesi müzayedesini ile ihalesinin yapıldığı açıklanmıştır. *İzoli* ve *Herdi* sefineleri rüsumundan merkeze ait yarı hisse taksitinden 1907 senesinde 4.700 ve 1908 senesinde de 38.000 kûsur guruş olmak üzere toplam 43.000 kûsur guruşluk bir meblağın, vilayet makamında verilen müteaddit emirlere rağmen Malatya belediyesi tarafından zorla zapt edilerek alıkonulduğu belirtilmiştir²⁶.

Bu izahattan sonra, eskiden değişik kişilere inam ve ihsan edilen bu gibi mukataaların Sultan Mecid'in saltanatı zamanında ilga edildiği, böylece Malatya belediyesinin iddiasının da hükümsüz kaldığı yazılmıştır. Buna rağmen, mesele kesin bir neticeye bağlanmadıkça iki belediye dairesi arasında bir takım dedikoduya yol açacağı, buna meydan vermemek ve merkez belediyesi hakkını muhafaza etmek için bahsedilen kayıklar rüsumunun eskisi gibi toplanması ve Fırat nehri üzerinde 3 mevkiye inşa olunacak köprüler masraflarına karşılık tutulması şeklindeki hükmün

²⁵ ŞD_01494_00023_029.

²⁶ ŞD_01494_00023_035.

kaldırılması istenmiştir. Ayrıca, merkez belediyesinin gelirlerinin 138.000 guruş civarında olduğu, bunun 58.500 guruşunun sefineler rüsumundan elde edildiği, bu çıkarıldığı takdirde geriye kalan 79.000 kûsur guruşla da memlekete hizmet edilemeyeceği gibi maaş ve diğer masrafların karşılanmasında da sıkıntı yaşanacağı izah edilmiştir. Bu durumun bir mazbata ile vilayete de arz edildiği, iyi hizmetler yapabilmek için köprü inşaatı masraflarına ayrılan kayıklar rüsumatının da belediye bütçesine dâhil edilmesi istirham edilmiştir²⁷.

Bu arada, Mamuretü'l-aziz Vilayet İdare Meclisi'nden 02 Haziran 1909 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne bir mazbata yazılarak, iki idare arasında yaşanan ihtilafın ancak Şura-yı Devlet'ce tetkik edilerek çözülebileceği belirtilmiştir. Mazbatada; iki idare arasında *İzoli* ve *Herdi* sefineler rüsumu konusunda ihtilaf yaşandığı, vilayetçe bu meselenin halli ve kesin bir neticeye bağlanması için gerekli girişimlerde bulunduğu, yeterince tebliğin yapıldığı, buna rağmen iki taraf arasındaki iddia ve ısrarın devam ettiği, iki memleket arasındaki bu ihtilafın uygun olmadığı ifade edilmiştir. Merkez belediye varidatının da pek az bir miktarda olmasından dolayı iki taraf belediyesinin kendi iddialarındaki ısrar ve birbirleri aleyhindeki şikâyetin şiddetle devam ettiği, hatta bu ihtilafa her iki taraf ahalisinin de karışarak adeta münakaşa edecek noktaya geldiği açıklanmıştır. Bu konuda vilayet idare meclisi tarafından nasıl bir karar verilse ve ne gibi bir tedbir alınırsa alınsın işin yine kesin bir neticeye bağlanmadığı, eğer mesele Şura-yı Devlet'ce tetkik edilecek olur ise sorunun çözüleceği düşüncesi ile gereğinin emr edilmesi talep edilmiştir²⁸.

Bu talep Dâhiliye Nezareti'nde ele alınarak 23 Haziran 1909 tarihinde Şura-yı Devlet'e gönderilmek üzere Sadarete takdim edilmiştir²⁹. Fakat yaklaşık bir ay sonra 02 Ağustos 1909 tarihinde Mamuretü'l-aziz Vilayetinden Dâhiliye Nezareti'ne bir maruzat gönderilerek; kayıklar rüsumunun toplanması konusuyla ilgili Vilayet Belediye Meclisi'nden Meclis-i Mebusan Riyaseti'ne takdim edilen mazbata ile Şura-yı Devlet'te takdim edilmesi talebiyle Dâhiliye Nezareti'ne yazılan mazbatanın birleştirilmesi talep edilmiştir³⁰. Dâhiliye Nezareti'nde konu ele alınarak 27 Ağustos 1909 tarihinde iki evrakın birleştirilmesi için Sadrazamlığa maruzat gönderilmiştir³¹.

Konunun 23 Eylül 1909 tarihinde Şura-yı Devlet Mülkiye Dairesinde ele alındığını Dâhiliye Nezareti'ne yazılan tezkerede öğrenmekteyiz. Tez-

²⁷ ŞD_01494_00023_035.

²⁸ ŞD_01494_00023_032.

²⁹ ŞD_01494_00023_033.

³⁰ ŞD_01494_00023_037.

³¹ ŞD_01494_00023_039.

kerede, Mamuretü'l-aziz vilayetine tabi *İzoli* ve *Herdi* nahiyelerinde bulunan iskeleler mevkilerinde işletilmekte olan kayıkların varidatının toplanmasında iki taraf belediye daireleri arasında meydana gelen ihtilafla ilgili olarak Dâhiliye Nezareti'nden muhtelif tarihlerde havale edilen tezkerelerin içeriğinin birleştirilerek Mülkiye Dairesinde ele alındığı belirtilmiştir³².

Şura-yı Devlet Mülkiye Dairesi, Mamuretü'l-aziz Vilayet İdare Meclisi'nden gönderilen 02 Haziran 1909 tarihli mazbatanın içeriğindeki bilgileri dikkate alarak karar vermiştir. Kararda; kayıklar varidatının hudut itibarıyla yarı yarıya idaresi hakkında Vilayet İdare Meclisi'nde alınan karara Malatya belediyesince itiraz edilerek varidatına tamamen el koymak hususunda ısrar ettiği, *hâlbuki belediye daireleri arasındaki ihtilafların çözüm ve tetkik merciinin İdare Meclisleri olduğu, dolayısıyla Mamuretü'l-aziz Vilayet İdare Meclisi tarafından alınan kararlara belediye dairelerinin uyması gerektiği, bundan dolayı, iki belediye dairesinin daha önce alınmış olan karara uymak zorunda olduklarının Mamuretü'l-aziz vilayetine tebliği için Dâhiliye Nezaretine havalesi tensip kılınmıştır*³³.

Şura-yı Devlet'in bu kararı Dâhiliye Nezaretince 03 Ekim 1909 tarihinde Mamuretü'l-aziz vilayetine gönderilerek; Belediye daireleri arasında meydana gelen ihtilafların çözüm mercilerinin İdare Meclisleri olduğu, bu meclisler tarafından alınacak kararlara belediye dairelerince riayet edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu çerçevede, Fırat nehri üzerinde *İzoli* ve *Herdi* nahiyeleri iskeleleri arasında işletilmekte olan kayıklar varidatının merkez vilayet ve Malatya belediyeleri arasında yarı yarıya alınması hususunda gereğinin yapılması her iki belediyeye emredilmiştir³⁴. Böylece iki idare arasında 1890 senesinden beri ihtilaf konusu olan *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsumu meselesi kesin bir çözüme kavuşturulmuştur.

Sonuç

Mamuretü'l-aziz vilayeti dâhilinde bulunan Fırat ve Murat nehirleri üzerinde herhangi bir köprü yapılmamış olduğu için ulaşım işletilen kayıklar sayesinde sağlanmaktaydı. Bu nehirlerin uygun yerlerinde bulunan iskelelerde, *Pertek*, *Aşvan*, *İzoli*, *Herdi* ve *Şeyh Hasan* kayıkları işletilmekteydi. *İzoli* ve *Herdi* nahiyeleri dâhilinde yer alan iskele mevkilerinde aynı isimle sefer yapan kayıklar Tanzimat'tan önceki dönemlerde ve sonrasında mukataa usulü işletilmekte olup, bilinen ilk mültezimi Karaca Bey adlı bir şahıstır.

İzoli ve *Herdi* kayıkları Tanzimat'ın ilanından sonra bir ara hazine

³² BEO_003641_273042_002_001

³³ BEO_003641_273042_002_001

³⁴ DH. MUI.0018.1.00015.001.001.

tarafından idare edilmişse de daha sonra belediye dairelerinin kurulması üzerine, memleketin bayındırlık işlerinin görülmesi ve gelişmesine katkı sağlaması düşüncesi ile Malatya belediyesine devredilmiştir. Kayıkların işletme hakkının Malatya belediyesine devredilmesinin nedeni ise bu iki nahiye'nin Malatya'ya bağlı olmasından dolayıdır.

Bu kayıklardan alınan rüsum, ilgili belediyeler için de önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktaydı. Mesela, Malatya belediyesinin 1909 senesi geliri 138.000 guruş olup, bunun 58.500 guruşu bahsedilen kayıklardan alınan rüsumdan elde edilmektedir. Bu da bütün gelirlerin % 43'ne tekabül etmektedir.

İzoli ve *Herdi* kayıkları rüsumu 1890'lı yıllara kadar Malatya belediyesince işletilmiştir. Ancak bu arada yapılan idari bir düzenleme ile *İzoli* ve *Herdi* nahiyeleri merkez vilayete (Mamuretü'l-aziz) bağlanmıştır. Bu idari değişiklik üzerine Mamuretü'l-aziz Birinci Belediye Dairesi'nden Vilayet İdare Meclisi'ne bir müzakere gönderilerek (1889) *İzoli* ve *Herdi* nahiyelerinin artık merkez idaresinde olduğu, bundan dolayı kayıklar rüsumunun 1890 Mart'ından itibaren yarı yarıya alınması talebinde bulunulmuştur.

Bu talep Mamuretü'l-aziz valisi Ali bin Yusuf tarafından haklı bulunmuş ve 15 Aralık 1889 tarihinde çıkarttığı bir emirname ile bu yerlerin artık merkez idaresi altında olduğu dolayısıyla rüsumun da yarı yarıya idaresi gerektiğini bildirmiştir.

Mamuretü'l-aziz Birinci Belediye Dairesi'nin talebi ve vali Ali bin Yusuf'un bu talep doğrultusundaki emirnamesi, Malatya idaresi ile merkez vilayet idaresi arasında 1909 yılı sonuna kadar sürecek olan bir çekişmenin başlangıcı olmuştur. Zira bu süreçte, Malatya mutasarrıflığı ve Malatya Belediye dairesi ile Mamuretü'l-aziz valiliği ve Vilayet İdare Meclisi arasında çok sayıda yazışma yapılmış, ancak her iki taraf da taleplerinde ısrarcı oldukları için meseleye çözüm bulunamamıştır.

Konu içinden çıkılmaz bir hal alınca, Mamuretü'l-aziz belediye reisliğinden 26 Mayıs 1909 tarihinde Vilayete bir mazbata ve Meclis-i Mebusan Riyaseti'ne de bir maruzat yazılarak *İzoli* ve *Herdi* kayıkları rüsum gelirlerinin yarısının belediye bütçesine dâhil edilmesi istirham edilmiştir. Kısa bir süre sonra da Mamuretü'l-aziz Vilayet İdare Meclisi'nde 02 Haziran 1909 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne bir mazbata yazılarak, iki idare arasında yaşanan ihtilafın ancak Şura-yı Devlet'ce tetkik edilerek çözülebileceği belirtilmiştir.

Bu talep Dâhiliye Nezareti'nde ele alınarak 23 Haziran 1909 tarihinde Şura-yı Devlet'e gönderilmek üzere Sadarete takdim edilmiş, Vilayet Belediye Meclisi'nden Meclis-i Mebusan Riyaseti'ne takdim edilen mazbata

ile Şura-yı Devlet'te takdim edilmek üzere Dâhiliye Nezareti'ne yazılan mazbata birleştirilmiştir.

Şura-yı Devlet Mülkiye Dairesinde 23 Eylül 1909 tarihinde mesele ele alınarak bir karar verilmiştir. Buna göre; belediye daireleri arasındaki ihtilafın çözüm ve tetkik mercii İdare Meclisleridir. Dolayısıyla Mamuretü'l-aziz Vilayet İdare Meclisi tarafından alınan kararlara belediye dairelerinin uyması gerekmektedir. Bundan dolayı, iki belediye dairesinin daha önce alınmış olan karara uymak zorunda olduklarına hükmedilmiş ve böylece, iki idare arasında yıllardan beri süregelen mesele çözüme kavuşturulmuştur.

Kaynakça

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

BEO_003641_273042_001_001;

DH_MUI_00018_1_00015_002_001;

ŞD_01494_00023_006.

ŞD_01494_00023_009.

ŞD_01494_00023_011.

ŞD_01494_00023_013.

ŞD_01494_00023_014.

ŞD_01494_00023_015.

ŞD_01494_00023_016.

ŞD_01494_00023_017.

ŞD_01494_00023_018.

ŞD_01494_00023_022.

ŞD_01494_00023_023.

ŞD_01494_00023_027.

ŞD_01494_00023_029.

ŞD_01494_00023_032.

ŞD_01494_00023_033.

ŞD_01494_00023_035.

ŞD_01494_00023_035.

ŞD_01494_00023_037.

ŞD_01494_00023_039.

ŞD_01494_00023_041.

Salnameler

H. 1301 Tarihli Mamuretü'l-aziz Vilayet Salnamesi

H. 1305 Tarihli Mamuretü'l-aziz Vilayet Salnamesi

H. 1307 Tarihli Mamuretü'l-aziz Vilayet Salnamesi

H. 1310 Tarihli Mamuretü'l-aziz Vilayet Salnamesi

H. 1312 Tarihli Mamuretü'l-aziz Vilayet Salnamesi

[illegible]